

УДК 373.3:37.034:316.77](477)

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-7\(37\)-1083-1096](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-7(37)-1083-1096)

Паска Богдан Валерійович кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України і методики викладання історії, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, <https://orcid.org/0000-0002-5452-5254>

Гульпа Діана Василівна кандидат філологічних наук, доцент, кафедра угорської філології, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, <https://orcid.org/0000-0001-7506-1228>

Матківський Микола Петрович кандидат технічних наук, доцент кафедри хімії середовища та хімічної освіти, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, <https://orcid.org/0000-0001-5039-0260>

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Анотація. Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні та аналізі інноваційних інтегрованих підходів до формування громадянської компетентності в закладах загальної середньої освіти України з урахуванням актуальних викликів і потреб Нової української школи. Методи дослідження: теоретичний аналіз наукової літератури, нормативно-правових документів з проблеми дослідження; порівняльний аналіз наукових підходів до формування громадянської компетентності; узагальнення досвіду щодо реалізації інноваційних форм громадянської освіти; моделювання педагогічних умов формування громадянської компетентності з використанням цифрових та проектних технологій. У статті здійснено комплексний аналіз наукових підходів до трактування поняття «громадянська компетентність» у контексті трансформаційних змін в українській системі освіти. З'ясовано, що громадянська компетентність розглядається як міждисциплінарна інтегративна категорія, що поєднує знання про демократичні цінності, суспільно-політичні процеси, навички громадянської участі та сприяє формуванню громадянської ідентичності. Виокремлено її основні структурні компоненти: когнітивний, ціннісний, діяльнісний та ідентифікаційний. Особливу увагу приділено інноваційним педагогічним технологіям, які забезпечують ефективну інтеграцію громадянської освіти в освітній процес. Okремо проаналізовано потенціал

цифрових платформ як інструментів розвитку соціальної відповідальності та формування в здобувачів активної громадянської позиції. Акцентовано на ефективності проектного методу як способу практичного залучення здобувачів до громадянської діяльності. Визначено значущість міждисциплінарного підходу як засобу комплексного пізнання суспільно-політичних явищ. На підставі аналізу визначено педагогічні умови, необхідні для формування громадянської компетентності, зокрема створення безпечного й відкритого до співпраці освітнього середовища, професійна готовність педагогів до впровадження інновацій, адаптація змісту громадянської освіти до вікових та індивідуальних потреб здобувачів.

Ключові слова: компетентність, інноваційні технології, освітній процес, громадянська освіта, демократичні цінності, громадянська участь.

Paska Bohdan Valeriyovych Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of the Department of History of Ukraine and Methods of Teaching History, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, <https://orcid.org/0000-0002-5452-5254>

Hulpa Diana Vasylivna, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Department of Hungarian Philology, Uzhhorod National University, Uzhhorod, <https://orcid.org/0000-0001-7506-1228>

Matkivskiyi Mykola Petrovich Candidate of Technical Sciences, Associate Professor, Department of Environmental Chemistry and Chemistry Education, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, <https://orcid.org/0000-0001-5039-0260>

INNOVATIVE APPROACHES TO FORMING CIVIC COMPETENCE OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS IN UKRAINE

Abstract. The purpose of the article is to provide a theoretical justification and analysis of innovative integrated approaches to the formation of civic competence in general secondary education institutions in Ukraine, taking into account the current challenges and needs of the New Ukrainian School. Research methods: theoretical analysis of scientific literature and regulatory documents on the research topic; comparative analysis of scientific approaches to the formation of civic competence; generalization of experience in implementing innovative forms of civic education; modeling of pedagogical conditions for the formation of civic competence using digital and project technologies. The article provides a comprehensive analysis of scientific approaches to the interpretation of the concept of “civic competence” in the context of

transformational changes in the Ukrainian education system. It has been found that civic competence is considered an interdisciplinary integrative category that combines knowledge of democratic values, socio-political processes, and civic participation skills and contributes to the formation of civic identity. Its main structural components are identified: cognitive, value-based, activity-based, and identification-based. Particular attention is paid to innovative pedagogical technologies that ensure the effective integration of civic education into the educational process. The potential of digital platforms as tools for developing social responsibility and forming an active civic position in students is analyzed separately. The effectiveness of the project method as a way of practically involving students in civic activities is emphasized. The importance of an interdisciplinary approach as a means of comprehensive understanding of socio-political phenomena is determined. Based on the analysis, the pedagogical conditions necessary for the formation of civic competence are identified, in particular the creation of a safe and open educational environment, the professional readiness of teachers to implement innovations, and the adaptation of the content of civic education to the age and individual needs of students.

Keywords: competence, innovative technologies, educational process, civic education, democratic values, civic participation.

Постановка проблеми. У контексті реалізації Державного стандарту базової середньої освіти [1] одним з основних завдань сучасної освіти є формування в здобувачів «громадянських та соціальних компетентностей, пов'язаних з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей» [1].

Концепція Нової української школи (далі – НУШ) [2] імплементує основні положення теоретичного осмислення змісту й структури громадянської компетентності, а також окреслює ефективні педагогічні умови та інноваційні підходи до її формування.

Актуальність порушеної проблематики посилюється в умовах соціально-політичних трансформацій та боротьби за демократичні цінності, що вимагає від здобувачів не лише ґрунтовних знань, а й практичного досвіду громадянської участі, сформованого критичного мислення, здатності до міжкультурного діалогу та готовності брати відповідальність за майбутнє суспільства.

Водночас практика освітньої діяльності в Україні засвідчує наявність низки суперечностей: між задекларованими ідеалами демократії та переважно авторитарними методами викладання; між потребою в набутті практичного досвіду громадянської участі та відсутністю належних умов для цього в освітньому середовищі; між вимогами щодо впровадження інноваційних методів і недостатньою підготовленістю педагогів до їхнього практичного застосування. У цьому контексті дослідження інноваційних підходів до формування

громадянської компетентності здобувачів набуває особливої актуальності з огляду на потребу оновлення змісту й освітніх технологій, реалізацію демократичних цінностей та формування активного, відповідального громадянина в умовах досягнення цілей сталого розвитку освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні наукові дослідження засвідчують, що питання формування громадянської компетентності здобувачів є одним з основних напрямів педагогічної дискусії, особливо в контексті реформування української освіти відповідно до концептуальних засад Нової української школи.

Так, О. Власенко розкриває основні вектори реформування громадянської освіти в Україні та наголошує на важливості перегляду змісту, цілей і методів громадянського виховання з урахуванням зростання ролі політики у формуванні державної стратегії громадянського становлення молоді [3].

На визначенні сутності та структури громадянської компетентності в умовах Нової української школи зосереджується Т. Ремех, акцентуючи на її багатовимірному характері як очікуваному результаті сучасного освітнього процесу [4].

Формування громадянської ідентичності С. Толочко розглядає як процес усвідомлення особистістю своєї належності до громадянського суспільства та засвоєння демократичних цінностей, що є невіддільними складниками громадянської компетентності [5].

Практичні аспекти реалізації громадянської освіти на заняттях у закладах загальної середньої освіти розкриває Т. Мацейків, яка аналізує ефективність форм і методів формування громадянської компетентності на прикладі викладання історії України з використанням рольових ігор, кейс-методів та дискусій [6].

Науковці Н. Олійник та Н. Франчук подають емпіричне обґрунтування педагогічних умов формування громадянської компетентності, наголошуючи на важливості створення демократичного освітнього простору в шкільному середовищі [7].

Інноваційні аспекти формування громадянської компетентності через застосування цифрових інструментів та індивідуалізацію освітнього процесу висвітлюють Ю. Силенко (Y. Sylenko) [8], Г. Захарова, Л. Старікова [9], які звертають увагу на роль SMART-технологій як засобу формування цифрової та громадянської компетентності в здобувачів освіти.

Компетентнісний підхід як концептуальну основу оновлення освітнього процесу у формуванні громадянської свідомості в умовах міждисциплінарного підходу досліджують О. Язловецька [10], К. Журба [11].

Проаналізовані джерела підтверджують різноманітність наукових підходів до трактування змісту, структури й засобів формування громадянської компетентності. Проте питання інноваційних інтегрованих підходів, що поєднують

громадянську освіту з цифровими, проєктними, міждисциплінарними та діяльнісними технологіями навчання, досліджені недостатньо, що й визначає нагальну потребу в подальшому вивченні цієї теми.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні та аналізі інноваційних інтегрованих підходів до формування громадянської компетентності в закладах загальної середньої освіти України з урахуванням актуальних викликів і потреб Нової української школи..

Завдання статті:

- 1) проаналізувати наукові підходи до трактування поняття «громадянська компетентність» та визначити її структуру в сучасній педагогічній науці;
- 2) узагальнити інноваційні форми, методи й технології, що здатні інтегрувати громадянську освіту з цифровими, проєктними, міждисциплінарними та діяльнісними підходами;
- 3) визначити педагогічні умови, що забезпечать ефективне формування громадянської компетентності в сучасному освітньому середовищі Нової української школи.

Виклад основного матеріалу. Поняття «громадянська компетентність» сформувалося на перетині політичної, соціальної, правової, етичної та педагогічної дискусії та змінювалося під впливом трансформаційних процесів у суспільстві.

В українській науці активний розвиток досліджень у сфері формування громадянської компетентності розпочався з 2016 року з упровадженням реформи «Нова українська школа». У вітчизняній науковій традиції «громадянська компетентність» трактується, зокрема, як функція громадянського суспільства, що створює підґрунтя для громадянської діяльності, соціальних груп та всього суспільства [12, с. 40–41]; як «цілісне інтегроване утворення, що забезпечує орієнтацію в сучасному суспільно-політичному житті країни, участь у діяльності органів місцевого самоврядування, захист власних інтересів, прав і свобод, задоволення інтересів та захист прав людини й громадянина» [3, с. 71].

Громадянська компетентність не може бути ізольованою від умов реалізації, адже в ній органічно поєднується мобілізація знань, умінь і способів поведінки, що спрямовані на умови конкретної діяльності [4, с. 37]. Як зазначають науковці, «громадянська компетентність, що охоплює такі категорії, як громадянська активність, громадянська позиція, вибір та відповідальність, виявляється в соціально-комунікативних та інформаційно-дослідницьких здатностях особистості, в громадянській участі, в її вміннях розв'язувати соціальні конфлікти й проблеми, ефективно діяти в ситуації невизначеності, робити відповідальний вибір і ухвалювати рішення. Це, відповідно, є передумовою саморозвитку й самореалізації особистості, вибудовування нею власної життєвої стратегії» [4, с. 39].

Щодо структури громадянської компетентності, можна виокремити знаннєвий, діяльнісний, ціннісний, процесуальний, технологічно-процесуальний та особистісно-творчий аспекти. Водночас О. Кучер підкреслює, що одним із важливих компонентів є також рефлексивний аспект [13, с. 43].

Педагогічними умовами формування громадянської компетентності в здобувачів визнають «систему форм та методів, що сприяють формуванню громадянської компетентності здобувачі; особливості взаємовідносин суб'єктів освітньої діяльності, що сприяють виробленню громадянської позиції; упровадження більшої кількості занять з іноземної мови в освітній процес із метою створення мовного середовища для більш ефективного розуміння й сприйняття чужої культури; проведення діагностики та корекція освітньої діяльності» [7, с. 102].

Отже, на підставі здійсненого аналізу наукових напрацювань пропонуємо до структури громадянської компетентності здобувачів віднести такі компоненти: когнітивний, який охоплює знання про політичну систему, права людини, основи правової держави та демократичні процеси; ціннісний, що визначає орієнтацію на верховенство права, повагу до інших особистостей, толерантність, патріотизм та соціальну відповідальність; діяльнісний, що передбачає здатність діяти відповідально, приймати обґрунтовані рішення та брати активну участь у громадському житті; а також ідентифікаційний, який охоплює формування громадянської ідентичності, що базується на усвідомленні належності до держави, нації та громади.

У контексті реалізації Концепції «Нова українська школа» громадянська компетентність є однією з одинадцяти основних компетентностей, що мають бути сформовані в кожного здобувача освіти. Ця компетентність інтегрується в освітній процес через зміст таких дисциплін, як історія, громадянська освіта, правознавство, мистецтво, література, а також у процесі проєктної діяльності, дебатів, участі в шкільному самоврядуванні.

Варто наголосити, що громадянська компетентність не є ізольованою, оскільки тісно пов'язана з іншими важливими компетентностями, зокрема комунікативною, інформаційно-цифровою, підприємницькою тощо.

Отже, формування громадянської компетентності в закладі середньої освіти передбачає не лише предметне навчання, але й системний, інтегрований та міждисциплінарний підхід, що сприятиме розвитку цілісної особистості – активного, відповідального громадянина демократичного суспільства.

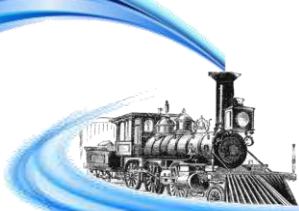
На сьогодні громадянська освіта потребує не лише оновлення змісту, але й трансформації форм й методів викладання. У центрі уваги перебувають інтегровані освітні моделі, орієнтовані на формування активної життєвої позиції здобувача в сучасному освітньому середовищі. Цифровізація освіти відкриває нові можливості для обговорення суспільно значущих питань та сприяє

формуванню громадянської свідомості здобувачів освіти. У цьому контексті доцільно розглянути систему цифрових інструментів, що можуть бути ефективно інтегровані в освітній процес для формування громадянської компетентності здобувачів [11, с. 68].

Ефективним засобом формування громадянської компетентності в умовах цифровізації освіти є впровадження цифрових форумів та блог-платформ (зокрема, Medium, Padlet, Google-сайти), на яких здобувачі освіти мають змогу публікувати аналітичні матеріали, есе, коментарі, що стосуються прав людини, екологічної ситуації у своєму регіоні, проблем інклюзії тощо. Іншою ефективною практикою є розроблення та проведення інтерактивних симуляцій парламентських дебатів на платформах Zoom або Google Meet, під час яких здобувачі можуть розробляти проекти законів, моделювати суспільно-політичні ситуації, аргументувати свої позиції та ухвалювати колективні рішення. Моделювання реальних та гіпотетичних соціально-політичних ситуацій дозволяє учням зануритись у складні процеси прийняття рішень, відчувати відповідальність за власну позицію та усвідомити механізми функціонування громадянського суспільства. Така діяльність стимулює розвитку навичок критичного мислення, толерантного діалогу та аргументації [12, с. 128].

Ще одним можливим варіантом є застосування додатків для електронної демократії. Це створює умови для участі в онлайн-голосуваннях, ознайомлення з платформами електронних петицій, що сприяє реальному залученню здобувачів освіти до процесів ухвалення рішень у суспільстві. На окрему увагу заслуговують медіапроекти, які реалізуються з використанням сервісів Canva, Genially, Adobe Express і спрямовані на висвітлення актуальних тем, пов'язаних із правами людини, інклюзією, рівністю, екологією, розвитком місцевих громад. Презентація таких проектів у середовищі закладу освіти стимулює здобувачів до творчої взаємодії, суспільного аналізу та публічного обговорення. У зміст завдань доцільно інтегрувати цифрові платформи для перевірки фактів (наприклад, StopFake, Media Detector), що дозволяє опрацьовувати інформацію, аналізувати медіатексти, виявляти маніпулятивні техніки та розвивати медіаграмотність [11, с. 67–68]. Перспективним напрямом є впровадження SMART-підходів, які інтегрують точні науки, мистецтво та громадянську освіту для досягнення чітко окреслених освітніх результатів [9, с. 128]. Наприклад, реалізація проектно зорієнтованого навчання у сферах прав людини, екології, цифрової безпеки чи інклюзії дозволяє здобувачам освіти протягом визначеного періоду (наприклад, одного семестру) розробити практично значущі міждисциплінарні проекти, що формують навички командної роботи, аналітичного мислення та громадянської відповідальності. Такий підхід дає змогу об'єктивно оцінити прогрес кожного учасника через конкретні, вимірювані показники. Отже, впровадження цифрових технологій в освітній

процес забезпечує не лише розвиток функціональних навичок, а й створює умови для набуття учнями реального досвіду соціальної взаємодії, що є підґрунтям для формування громадянської ідентичності та ціннісних орієнтирів особистості.

Однією з ефективних форм формування громадянської компетентності в здобувачів закладів загальної середньої освіти є проектна діяльність, що забезпечує інтеграцію знань, ціннісних орієнтацій та практичного досвіду здобувачів освіти. Така діяльність реалізується у форматі навчальних проектів, тематично спрямованих на проблематику громадянського суспільства [11, с. 92]. Зокрема, прикладом може бути проект «Права дитини в дії», у межах якого здобувачі створюють інформаційні плакати, організовують просвітницькі тренінги для молодших школярів, готують відеоматеріали з аналізом порушень прав дитини та пропонують шляхи їх захисту. Іншим прикладом є ініціатива «Мое місто – моя відповідальність», що передбачає вивчення локальних проблем, розробку мініпланів з благоустрою територій або налагодження співпраці з громадськими організаціями. У межах проекту «Історична пам'ять моєї громади» здобувачі досліджують локальну історичну спадщину та створюють віртуальні музеї за допомогою цифрових інструментів, зокрема платформи Google Sites [11, с. 92].

У процесі реалізації проектної діяльності здобувач освіти постає як активний суб'єкт навчання, що ініціює, досліджує, ухвалює рішення та діє, усвідомлюючи свою роль у громаді та здобуваючи практичний досвід участі в суспільному житті.

Важливою умовою ефективного формування громадянської компетентності є міждисциплінарний підхід, який передбачає інтеграцію змісту різних навчальних предметів – історії, громадянської освіти, правознавства, літератури, географії, етики, мистецтва, інформатики тощо. Така інтеграція забезпечує цілісне сприйняття суспільно важливих явищ, сприяє розвитку критичного та аналітичного мислення. Зокрема, під час вивчення історії здобувачам може бути запропоноване завдання зіставлення принципів демократії в античних Афінах і сучасній Україні, з використанням візуалізацій (діаграм, коміксів). Вивчення української літератури дає можливість інтерпретувати тексти крізь призму морального вибору й громадянської позиції персонажів. Отже, міждисциплінарність як методологічний підхід забезпечує системне розуміння соціальних явищ, формує здатність до узагальнення, порівняння та побудови причинно-наслідкових зв'язків.

Відтак, доцільно розглянути роль навчального предмету «Громадянська освіта, 6–9 класи» у формуванні громадянської компетентності на основі аналізу модельної навчальної програми [14]. У межах цього курсу розвиваються громадянська та соціальна компетентність, критичне мислення, правова свідомість, громадянська активність і ціннісне ставлення до держави та демократії.

Практична реалізація змісту навчального предмету передбачає: 1) аналіз локальних проблем територіальних громад, у межах якого здобувачі розробляють пропозиції щодо їх подолання; 2) інтеграцію громадянської тематики з курсом історії України у 7–8 класах, з акцентом на дослідження витоків прав людини та демократії; 3) організацію міні-мітингів і дискусій із правозахисної проблематики, що формують навички аргументації та захисту власної позиції; 4) розвиток медіаграмотності через критичне оцінювання інформації, зокрема виявлення фейків та маніпулятивних повідомлень.

Отже, навчальний предмет «Громадянська освіта» виконує системоутворювальну функцію у формуванні громадянської компетентності, трансформуючи навчання з процесу засвоєння формальних знань на розвиток активної життєвої позиції, заснованої на усвідомленні прав, відповідальності та демократичних цінностей.

Не менш важливим є діяльнісний підхід, який орієнтований на активне залучення здобувачів до реальних або змодельованих соціальних ситуацій [10, с. 250]. Такий підхід передбачає використання набутих знань у практичній діяльності й сприяє усвідомленню себе як учасника громадянського суспільства. Це може бути реалізовано через волонтерські ініціативи (допомога в парках, акції на підтримку Збройних сил України, допомога притулкам для тварин чи дітям з інклюзією) або участь у шкільному самоврядуванні, де здобувачі мають змогу приймати рішення щодо організації освітнього процесу.

Діяльнісний підхід узгоджується з принципами педагогіки партнерства, що є базовими в концепції Нової української школи. Здобувач розглядається як рівноправний учасник освітнього процесу, відповідальний за результати свого навчання. Водночас участь у суспільно значущих ініціативах формує готовність брати на себе відповідальність, поважати права інших і захищати демократичні цінності [10, с. 250].

Узагальнення інноваційних підходів до формування громадянської компетентності представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

**Інноваційні підходи до формування громадянської компетентності:
узагальнення теоретичних аспектів**

Підхід	Основні характеристики	Засоби реалізації	Очікувані результати
Цифрові технології та інструменти	Застосування цифрових інструментів для здійснення комунікації, співпраці та аналізу інформації	Moodle, Google Classroom, онлайн-форуми, цифрові медіапроекти, віртуальні тури	Розвиток критичного мислення, підвищення медіаграмотності, участь в онлайн-ініціативах, формування активної позиції

Підхід	Основні характеристики	Засоби реалізації	Очікувані результати
Проектне навчання	Розв'язання актуальних соціальних проблем у вигляді проектів	Навчальні й соціальні проекти різного характеру, командна робота	Формування практичних навичок, відповідальності, здатності до самоорганізації, участь у демократичному процесі
Міждисциплінарність	Інтеграція знань із різних навчальних дисциплін для переосмислення громадянських тем	Інтеграція історії, правознавства, літератури, мистецтва, етики, географії через спільні теми та завдання	Формування цілісного бачення та розуміння суспільних процесів, формування аналітичного мислення та встановлення міжпредметних зв'язків
Діяльнісний підхід	Залучення здобувачів освіти до реально-соціальних дій	Волонтерство, симуляції соціальних дій, участь у самоврядуванні	Формування громадянської відповідальності, досвід участі та розвиток соціально-комунікативних навичок

Джерело: створено авторами

Отже, узагальнений аналіз інноваційних підходів до формування громадянської компетентності в здобувачів свідчить про їхню високу ефективність у контексті реалізації принципів Нової української школи. Кожен із зазначених підходів має свої переваги, водночас для їх повноцінного застосування необхідно врахувати педагогічні умови, у яких вони будуть реалізовуватись. До таких педагогічних умов належать організація освітнього середовища, забезпечення професійної готовності педагогів до реалізації інноваційних підходів, адаптація змісту громадянської освіти до особливостей здобувачів [7, с. 100].

Першою педагогічною умовою є створення освітнього середовища, орієнтованого на компетентнісний підхід, активне навчання та партнерство між здобувачами освіти та педагогом. Основними принципами реалізації цієї умови є організація особистісно орієнтованого навчання з урахуванням індивідуальних особливостей і потреб кожного здобувача, інтеграція змісту й форм навчання з використанням міждисциплінарних та діяльнісних технологій, забезпечення відкритості й гнучкості освітнього процесу в умовах цифровізації.

Другою педагогічною умовою є забезпечення професійної готовності педагогів до впровадження інноваційних підходів, що передбачає володіння

сучасними технологіями й цифровими інструментами для організації освітнього процесу; здатність планувати міждисциплінарні уроки з інтеграцією громадянської освіти та інших предметів; навички фасилітації проєктної діяльності; а також підтримку й стимулювання партнерства зі здобувачами освіти. Розвиток такої професійної готовності можливий через упровадження системних курсів підвищення кваліфікації та обмін педагогічним досвідом.

Третьою педагогічною умовою є підбір і адаптація змісту громадянської освіти з урахуванням особливостей здобувачів, зокрема їхніх психологічних, емоційно-вольових, вікових та соціальних характеристик. У закладах середньої освіти варто акцентувати на розвитку критичного мислення, формуванні вміння аналізувати соціальні ситуації та виконувати проєкти з використанням міждисциплінарних знань. Адаптація навчального змісту дозволить підвищити мотивацію здобувачів та забезпечити поступове ускладнення матеріалу.

Отже, дотримання вказаних педагогічних умов у процесі формування громадянської компетентності сприятиме підвищенню якості освіти відповідно до концепції Нової української школи.

Висновки. Дослідження підтверджує, що громадянська компетентність є комплексною категорією, яка об'єднує знання, цінності, поведінкові моделі та громадянську ідентичність, формуючи цілісну особистість активного громадянина. Інноваційні форми, методи й технології ефективно поєднують цифрові, проєктні, міждисциплінарні та діяльнісні підходи, сприяючи розвитку медіаграмотності, критичного мислення, а також соціальної активності й відповідальності здобувачів освіти. Міждисциплінарний підхід забезпечує глибоке осмислення суспільно-політичних процесів через інтеграцію знань із різних навчальних дисциплін, що сприяє формуванню системного бачення світу. Проєктна діяльність, відповідно, дозволяє здобувачам зануритися в практичну взаємодію з громадянською тематикою, розвивати комунікативні та організаційні навички, а також усвідомлювати власну роль і відповідальність у громаді. Для успішного формування громадянської компетентності в освітньому середовищі Нової української школи необхідно створювати умови, які базуються на компетентнісному підході, партнерстві між педагогом і здобувачами, а також активному навчанні. Важливо також забезпечувати постійне підвищення професійної готовності педагогів до впровадження інноваційних методів навчання та адаптувати навчальний зміст відповідно до індивідуальних особливостей і потреб здобувачів. Такий комплексний підхід дозволяє ефективно формувати громадянську компетентність, спрямовану на розвиток відповідальних і свідомих членів суспільства.

Перспективи подальших розвідок полягають в розробленні педагогічних стратегій для інтеграції громадянської освіти в систему післядипломної освіти педагогів.

Література:

1. Державний стандарт базової середньої освіти: затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. Редакція від 02.09.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16> (дата звернення: 08.06.2025).
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. Київ, 2016. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 08.06.2025).
3. Власенко О. М. Основні пріоритети реформування громадянської освіти в Україні. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: педагогічні науки*. 2018. Вип. 1 (92). С. 70–74. URL: [https://doi.org/10.35433/pedagogy.1\(92\).2018.70-74](https://doi.org/10.35433/pedagogy.1(92).2018.70-74) (дата звернення: 08.06.2025).
4. Ремех Т. О. Сутність і структура громадянської компетентності учня нової української школи. *Український педагогічний журнал*. 2018. Вип. 2. С. 34–41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2018_2_7 (дата звернення: 08.06.2025).
5. Толочко С. В. Громадянська ідентичність особистості: актуальність формування та виявлення в сучасній Україні. *Adv[a:]nced Linguistics*. 2023. Вип. 11. С. 181–191. URL: <https://doi.org/10.20535/2617-5339.2023.11.277433> (дата звернення: 08.06.2025).
6. Мацейків Т. І. Шляхи, форми та методи формування громадянської компетентності учнів ліцею на уроках історії України. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія: Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2020. Вип. 75 (5). С. 132–136. URL: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.75.28> (дата звернення: 08.06.2025).
7. Олійник Н., Франчук Н. Педагогічні умови формування громадянської компетентності учнів. *Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи*. 2025. Вип. 7. С. 100–104. URL: <https://doi.org/10.32782/ped-uzhnu/2024-7-18> (дата звернення: 08.06.2025).
8. Sylenko Y. Individualization of independent work in the professional training of future teachers: An experimental study. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series "Pedagogy and Psychology"*. 2024. Vol. 10. №1. P. 68–76. URL: <https://doi.org/10.52534/msu-pp1.2024.68> (date of access: 08.06.2025).
9. Захарова Г., Старікова Л., Силенко Ю. Формування цифрової компетентності майбутнього вчителя початкових класів засобами SMART технологій. *Інноваційна педагогіка*. 2025. Вип. 80. С. 127–130. URL: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/80.2.26> (дата звернення: 08.06.2025).
10. Язловецька О. В. Компетентнісний підхід як основа реформування освітнього процесу. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2022. Вип. 206. С. 247–253. URL: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-206-247-253> (дата звернення: 08.06.2025).
11. Журба К. Цифровізація військово-патріотичного виховання української молоді в умовах війни. *Інноватика у вихованні*. 2023. Вип. 1(18). С. 66–75. URL: <https://doi.org/10.35619/iiv.v1i18.566> (дата звернення: 03.07.2025).
12. Аверкіна М., Лихошерстова Ю. Цифрові платформи в інтерактивному навчанні. *Modeling The Development Of The Economic Systems*. 2023. № 1. С. 128–132. URL: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-7-18> (дата звернення: 03.07.2025).
13. Кучер О. А. Формування громадянської компетентності учнів профільних класів засобами варіативних суспільствознавчих предметів: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання (історія та суспільствознавчі дисципліни)». Київ, 2014. 252 с. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0414U003535> (дата звернення: 08.06.2025).
14. Модельна навчальна програма з предмета «Громадянська освіта, 6-9 клас» для закладів загальної середньої освіти. Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 19.12.2024 № 1768). URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2024/Model.navch.prohr.5-9.klas-2024/30-12-2024/hromadyanska-osvita-6-9-kl-vasylkiv-ta-in-30-12-2024.pdf> (дата звернення: 29.06.2025).

References:

1. State Standard of Basic Secondary Education: approved by Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated September 30, 2020 № 898. Revision dated 09/02/2022. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16> [in Ukrainian].
2. Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannya serednoi shkoly [New Ukrainian School. Conceptual Principles of Secondary School Reform]. (2016). Kyiv. Retrieved from <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> [in Ukrainian].
3. Vlasenko, O. M. (2018). Osnovni priorytety reformuvannya hromadianskoi osvity v Ukraini [Main priorities of reforming civic education in Ukraine]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka. Serii: pedahohichni nauky – Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Pedagogical Sciences*, 1(92), 70–74. [https://doi.org/10.35433/pedagogy.1\(92\).2018.70-74](https://doi.org/10.35433/pedagogy.1(92).2018.70-74) [in Ukrainian].
4. Remeh, T. O. (2018). Sutnist i struktura hromadianskoi kompetentnosti uchnia Novoi ukrainskoi shkoly [The essence and structure of civic competence of a student in the New Ukrainian School]. *Ukrainskyi Pedahohichnyi Zhurnal – Ukrainian Pedagogical Journal*, 2, 34–41. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2018_2_7 [in Ukrainian].
5. Tolochko, S. V. (2023). Hromadianska identychnist osobystosti: aktualnist formuvannya ta vyjavlennia v suchasni Ukraini [Civic identity of the individual: relevance of formation and manifestation in modern Ukraine]. *Adv[a]:nced Linguistics*, 11, 181–191. <https://doi.org/10.20535/2617-5339.2023.11.277433> [in Ukrainian].
6. Matseikiv, T. I. (2020). Shliakhy, formy ta metody formuvannya hromadianskoi kompetentnosti uchniv litseiu na urokakh istorii Ukrainy [Ways, forms and methods of forming civic competence of high school students in Ukrainian history lessons]. *Naukovyi Chasopys Natsionalnoho Pedahohichnoho Universytetu imeni M. P. Drahomanova. Serii: Pedahohichni Nauky: Realii ta Perspektyvy – Scientific journal of the National Pedagogical University named after M. P. Dragomanov. Series: Pedagogical Sciences: Realities and Prospects*, 75(5), 132–136. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.75.28> [in Ukrainian].
7. Oliinyk, N., & Franchuk, N. (2025). Pedahohichni umovy formuvannya hromadianskoi kompetentnosti uchniv [Pedagogical conditions for the formation of students' civic competence]. *Pedahohichna Innovatyka: Suchasnist ta Perspektyvy – Pedagogical innovation: modernity and prospects*, 7, 100–104. <https://doi.org/10.32782/ped-uzhnu/2024-7-18> [in Ukrainian].
8. Sylenko, Y. (2024). Individualization of independent work in the professional training of future teachers: An experimental study. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series "Pedagogy and Psychology"*, 10(1), 68–76. <https://doi.org/10.52534/msu-pp1.2024.68> [in English].
9. Zakharova, H., Starykova, L., & Sylenko, Y. (2025). Formuvannya tsyfrovoy kompetentnosti maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv zasobamy SMART-tekhnologii [Formation of digital competence of future primary school teachers through SMART technologies]. *Innovatsiina Pedahohika – Innovative pedagogy*, 80, 127–130. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/80.2.26> [in Ukrainian].
10. Iazlovetska, O. (2022). Kompetentnisnyi pidkhid yak osnova reformuvannya osvitnoho protsesu [Competence approach as a basis for reforming the educational process]. *Naukovi zapysky. Serii: Pedahohichni nauky – Academic Notes. Series: Pedagogical Science*, 1(206), 247–253. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-206-247-253> [in Ukrainian].
11. Zhurba, K. (2023). Tsyfrovizatsiia viiskovo-patriotichnoho vykhovannya ukrainskoi molodi v umovakh viiny [Digitalization of military-patriotic education of Ukrainian youth in wartime conditions]. *Innovatyka u vykhovanni – Innovatics in Upbringing*, 1(18), 66–75. <https://doi.org/10.35619/iuu.v1i18.566> [in Ukrainian].

12. Averkyna, M., & Lykshosherstova, Yu. (2023). Tsyfrovi platformy v interaktyvnomu navchanni [Digital platforms in interactive learning]. *Modeling the Development of the Economic Systems, 1*, 128–132. <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-7-18> [in Ukrainian].

13. Kucher, O. A. (2014). *Formuvannia hromadianskoi kompetentnosti uchniv profilnykh klasiv zasobamy varyatyvnykh suspilstvoznavchykh predmetiv* [Formation of civic competence of high school students by means of variable social science subjects]. (Candidate's thesis). Kyiv. Retrieved from <https://uacademic.info/ua/document/0414U003535> [in Ukrainian].

14. *Modelna navchalna prohrama z predmeta «Hromadianska osvita», 6-9 klas dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity. Rekomendovano Ministerstvom osvity i nauky Ukrainy (nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 19.12.2024 № 1768)* [Model curriculum for the subject “Civic Education, Grades 6-9” for secondary education institutions. Recommended by the Ministry of Education and Science of Ukraine (Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 19.12.2024 №. 1768)]. Retrieved from <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2024/Model.navch.prohr.5-9.klas-2024/30-12-2024/hromadyanska-osvita-6-9-kl-vasylkiv-ta-in-30-12-2024.pdf> [in Ukrainian].